

«ПСИХОЛОГІЯ БРЕХНІ ТА ОБМАНУ»

Готувала студентка 2-го курсу
групи СПАД 2/21БД
Рубежанська Аліна.

Перевірив:
Доцент, кандидат психологічних наук
Назаров Олег Анатолійович

Евгений Спирица

«Моей жене Ольге, без которой эта книга никогда не была бы написана, посвящается»

Зміст

- Вступ

Частина 1. “Що таке брехня”.

- Глава 1. “Чим людство зобов'язане обману”.

- Глава 2. “Визначення брехні та обману”.

- Глава 3. “Детектор помилок, або Як наш мозок реагує на брехню”.

- Глава 4. “Різновиди брехні”.

- Глава 5. “Основні ознаки та стратегії обману”.

Частина 2. “Основні маркери брехні – точка орієнтовного завмирання, ознаки вегетативної нервової системи, мова, міміка та пантоміміка”.

- Глава 6. “Точка орієнтовного завмирання: орієнтовний рефлекс та адаптація”.

- Глава 7. “ Розпізнавання брехні за ознаками вегетативної нервової системи”.
- Глава 8. “ Розпізнавання брехні промовою”.
- Глава 9. “ Розпізнавання брехні за жестами”.
- Глава 10. “ Розпізнавання брехні за мімікою”.
- Глава 11. “ Основні, додаткові та другорядні ознаки обману та принцип прийняття рішення”.

Частина 3. “ Профайлінг: оперативна психодіагностика особистості, або Як брешуть різні психотипи”.

- Глава 12. “ Профайлінг та оперативна психодіагностика особистості”.
- Глава 13. “ Профайлінг у безінструментальній детекції брехні”.

Частина 4. “ Як правильно вести бесіду для викриття брехні”.

- Глава 14. “ Опитувальна розмова як основний інструмент верифікатора”.
- Глава 15. “ Завдання, які вирішуються стимулами (питаннями) у безінструментальній детекції брехні”.
- Глава 16. “ Формулювання стимулів (питань) у безінструментальній детекції брехні”.
- Глава 17. “ Основні моделі отримання зізнання”.
- Глава 18. “ Структурована опитувальна бесіда”.
- Глава 19. “ Основні помилки верифікатора”.
- Висновок

Визначення брехні та обману?

- Євген Спірица звертається до Пола Екмана, який кваліфікує брехню/обман як дію, якою одна людина вводить в оману іншої, роблячи це навмисне, без попереднього повідомлення про свої цілі та без чітко вираженого з боку жертви прохання не розкривати правди. Це визначення дає нам зрозуміти що в брехні задіяні як мінімум дві людини, тобто самообман не є брехнею.

Обман, брехня — умисне або неумисне введення в оману, твердженням, що не є істинним.

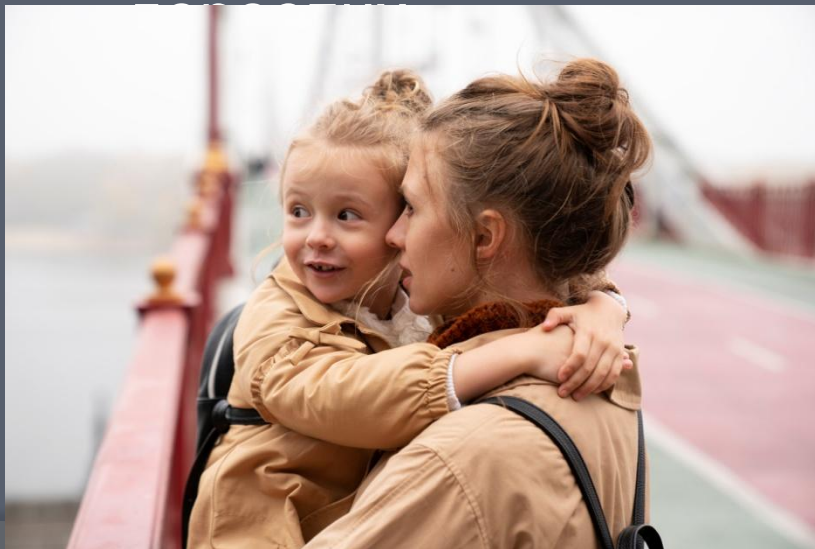
«Там, де з'являється брехня завжди є рентна інформація.»

- Термін «інформація» походить від лат. informatio («роз'яснення, виклад, поінформованість») і у найширшому сенсі має безпосереднє відношення до діяльності, в якій існує комунікативний аспект. Комунікація передбачає наявність системи, де є інформація, це може бути як живі системи, і машинні. Процес передачі між людьми, об'єктами завжди протікає у системі. Якщо є система, то можливі й різні проблеми та збої у її роботі.
- Щоправда і брехня – це деякі оціночні судження, які не мають чітких критеріїв і визначень. Щоправда й брехня – категорії соціальні.

- Друга частина терміна "рентна інформація". Рента, від латинського *reddita* («віддана назад, повернута») – вид доходу, регулярно одержуваного з капіталу, землі, майна і пов'язаного з підприємницької діяльності. На основі цього ми вживаємо слово "рентний" як термін у значенні "що приносить будь-яку вигоду". Таким чином, рентна інформація - це інформація цінна, яка приносить будь-яку вигоду людині.

Немовлята активно користуються чимось на кшталт обману:

- Дев'ятимісячний малюк намагається зобразити сміх, щоб оточуючі звернули на нього увагу і він зміг опинитися у суспільстві

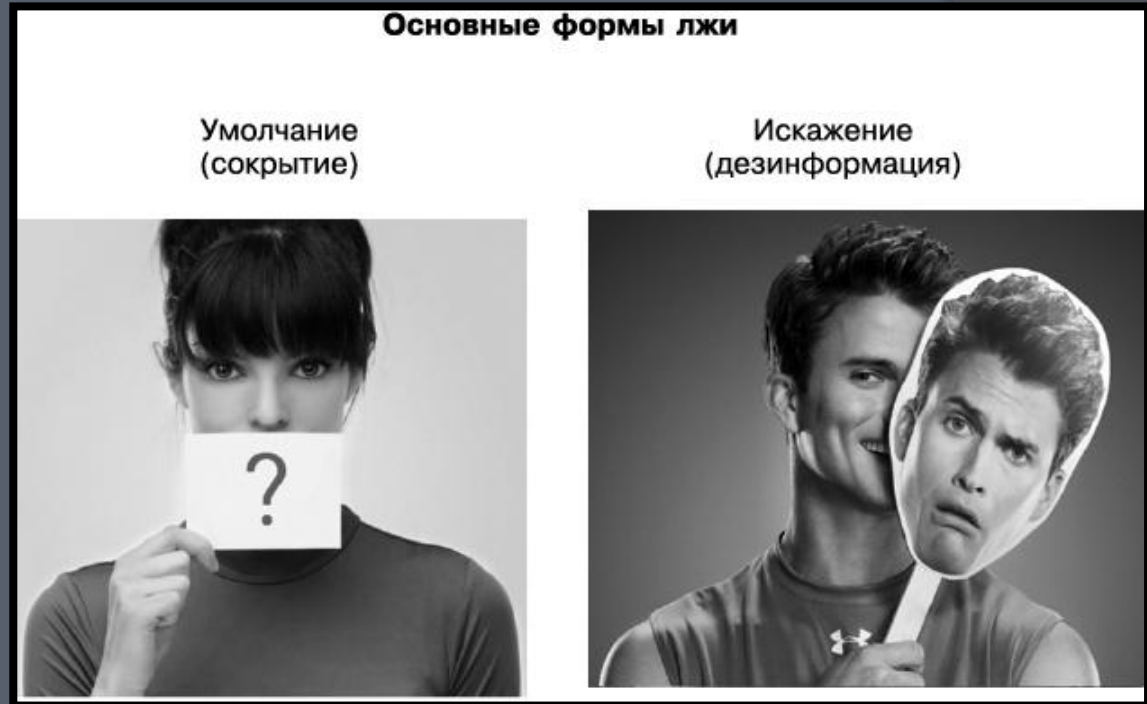
- Маленька дівчинка простягає руки до своєї матері, щоб та обійняла її, і раптом різко відсмикує їх і при цьому задерикувато сміється.

- У психології існують такі поняття, як реципієнт (що сприймає) і індуктор (що виробляє), ми використаємо іншу термінологію – брехун і жертва обману, оскільки у обмані найчастіше беруть участь дві людини: суб'єкт і об'єкт брехні.

Основні форми брехні:

- За умовчанням брехун приховує справжню інформацію, але не повідомляє помилкової, тому дана форма брехні є менш енергоємною і, отже, вигіднішою.

- При спотворенні брехунів робить додаткові дії. Він не тільки приховує правду, а й надає жертві обману неправдиву інформацію, видаючи її за істинну.

Ознаки обману:

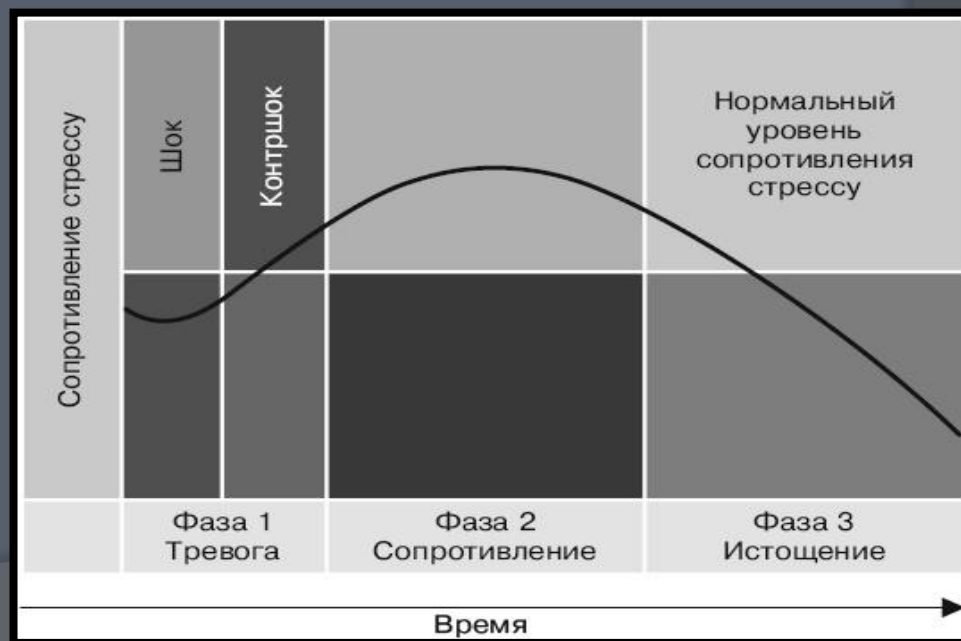

- Усі ці ознаки виявляються на тлі стресу.

Стрес:

- Стрес (від англ. stress - "тиск", "натиск", "натиск"; "гніт"; "навантаження"; "напруга") - неспецифічна (загальна) реакція організму на вплив (фізичний або психологічний), що порушує його гомеостаз (цілісність), а також відповідний стан нервової системи організму (або організму загалом).

- 1936 р. у журналі Nature. Г. Сельє виділив три стадії загального адаптаційного синдрому:
 - реакція тривоги (мобілізація адаптаційних можливостей, які обмежені) – на цій стадії проводимо дослідницьку частину;
 - стадія опірності – на цій проводимо бойову частину;
 - стадія виснаження – етап

Стратегії брехні:

1. **Контрольний бар'єр** полягає в прагненні не повідомляти будь-яку, навіть дрібну інформацію, що будь-яким чином стосується події, що

- **перевіряється:** проявляється у контролі за власною промовою та невербальною поведінкою під час опитування та спробах нейтралізувати чи виправити раніше сказане. Опитуваний змушений контролювати все, що прямо чи опосередковано належить до приховуваної інформації та події, що розслідується.

- 2. Смысловий/стратегічний бар'єр** полягає у виборчій несприйнятливості до деяких стимулів, які пред'являються верифікатором. Стратегіями, заснованими на смислового бар'єрі, користуються люди із сильною, стабільною нервовою системою. Причетний не ухиляється від відповіді на запитання, відповідає так, начебто питання йому абсолютно зрозумілі, проте всі його відповіді частково чи повністю не відповідають змісту питання. Співрозмовники ніби й у діалозі, але весь час не розуміють один одного, виходить розмова автовідповідача з автопілотом.
- 3. Тактичний бар'єр** полягає у використанні заздалегідь заготовлених виразів, тирад, «світських і побутових мудростей», що не дозволяють верифікатору підійти до інформації, що приховується; проявляється в тому, що опитувана особа не ухиляється від спілкування, а навіть, навпаки, готова спілкуватися з верифікатором, але з приводу будь-яких вчинків, що ганьбляться, має ряд заготовлених формул, спрямованих на забовтування і пом'якшення або посилення почуттів провини у верифікатора за проведення дослідження: «Немає людини, яка б не брехала», «Усі прагнуть жити краще», «Зараз усі виживають як можуть» тощо.

Розпізнавання брехні за ознаками вегетативної нервової системи:

1. Основна нервова система складається з головного мозку, стовбура мозку та спинного мозку.

2. Периферична нервова система включає всі нервові волокна, що йдуть від мозку до всіх частин тіла. Поділ. на:

1. Соматичну;
2. Вегетативну.

Таким чином головний мозок взаємодіє зі світом через периферичну нервову систему.

Вся нервова система людини поділяється на:

1. Основну;
2. Периферичну.

ВНС

ПОДІЛЯЄТЬСЯ:

- Симпатичну нервову систему. Завдання її є мобілізація функцій всього організму під час небезпеки. Мобілізація організму пов'язана з низкою реакцій, починаючи від розщеплення глікогену в печінці, з якого утворюється глюкоза – додаткове джерело енергії, і закінчуючи змінами в диханні, в області очей та циркуляції крові. Дія симпатичної системи охоплює все тіло та підтримується досить довго. Саме цей факт дозволяє нам при правильному підході верифікувати правдивість
- Парасимпатичну нервову систему. Є антагоністом симпатичної і повертає організм до нормального функціонування.
- Ці системи завжди працюють злагоджено, тому деякі фактори не можуть бути точними маркерами в детекції брехні. Наприклад, розширення зіниці може бути пов'язане з роботою як симпатичної, так і парасимпатичної нервової системи.

Симпатическая нервная система

Парасимпатическая нервная система

Центральная нервная система

Расширяет зрачок

Слабо стимулирует слюнные железы

Расслабляет бронхи

Учащает и усиливает сердцебиение

Тормозит активность желудка

Тормозит активность поджелудочной железы

Стимулирует выброс глюкозы печенью

Стимулирует секрецию адреналина и норадреналина надпочечниками

Расслабляет мочевой пузырь

Стимулирует эякуляцию

Сокращает зрачок

Сильно стимулирует слюнные железы

Возвращает тонус бронхам

Замедляет сердцебиение

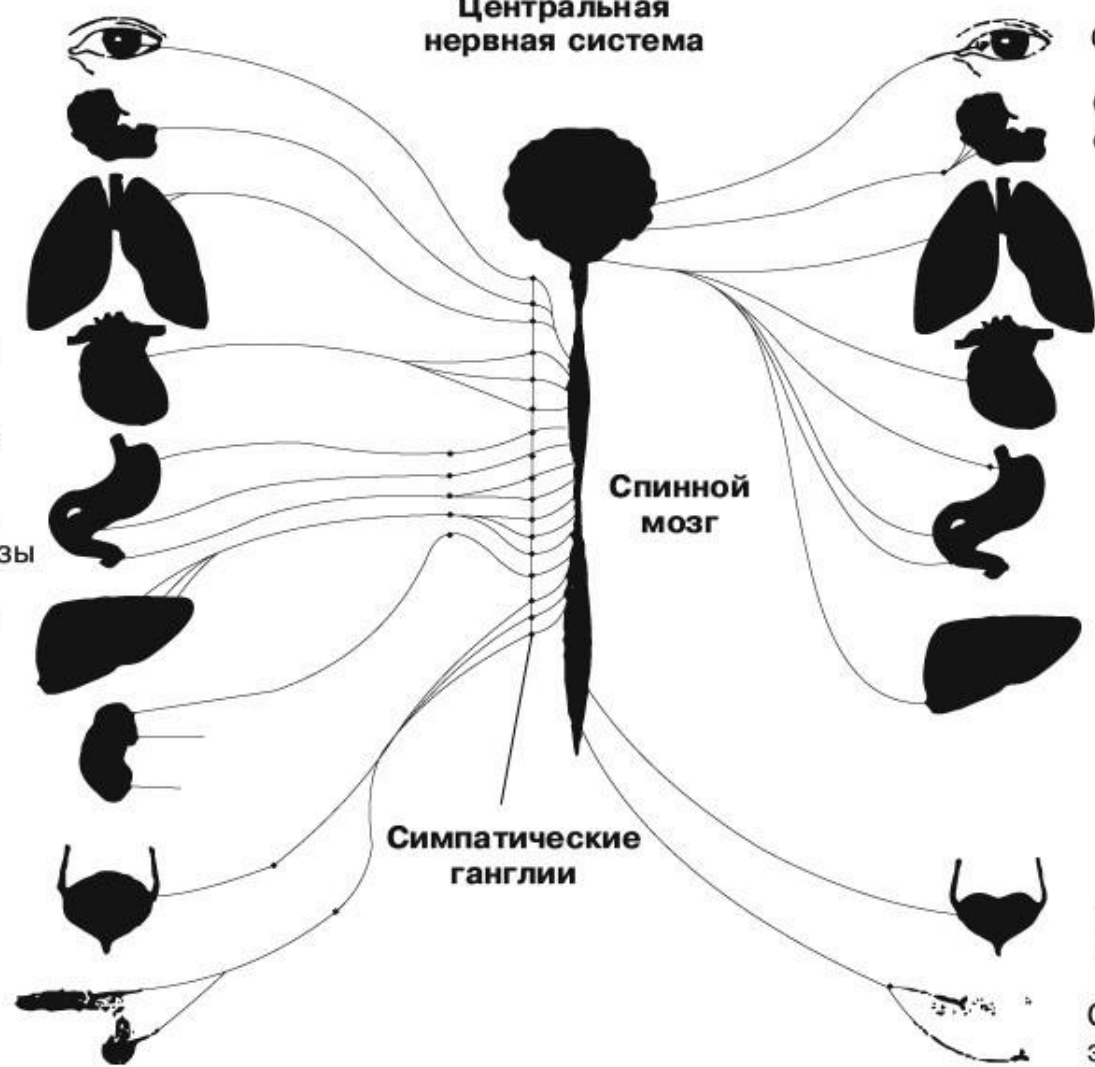
Стимулирует активность желудка

Стимулирует активность поджелудочной железы

Стимулирует желчный пузырь

Сокращает мочевой пузырь

Стимулирует эрекцию

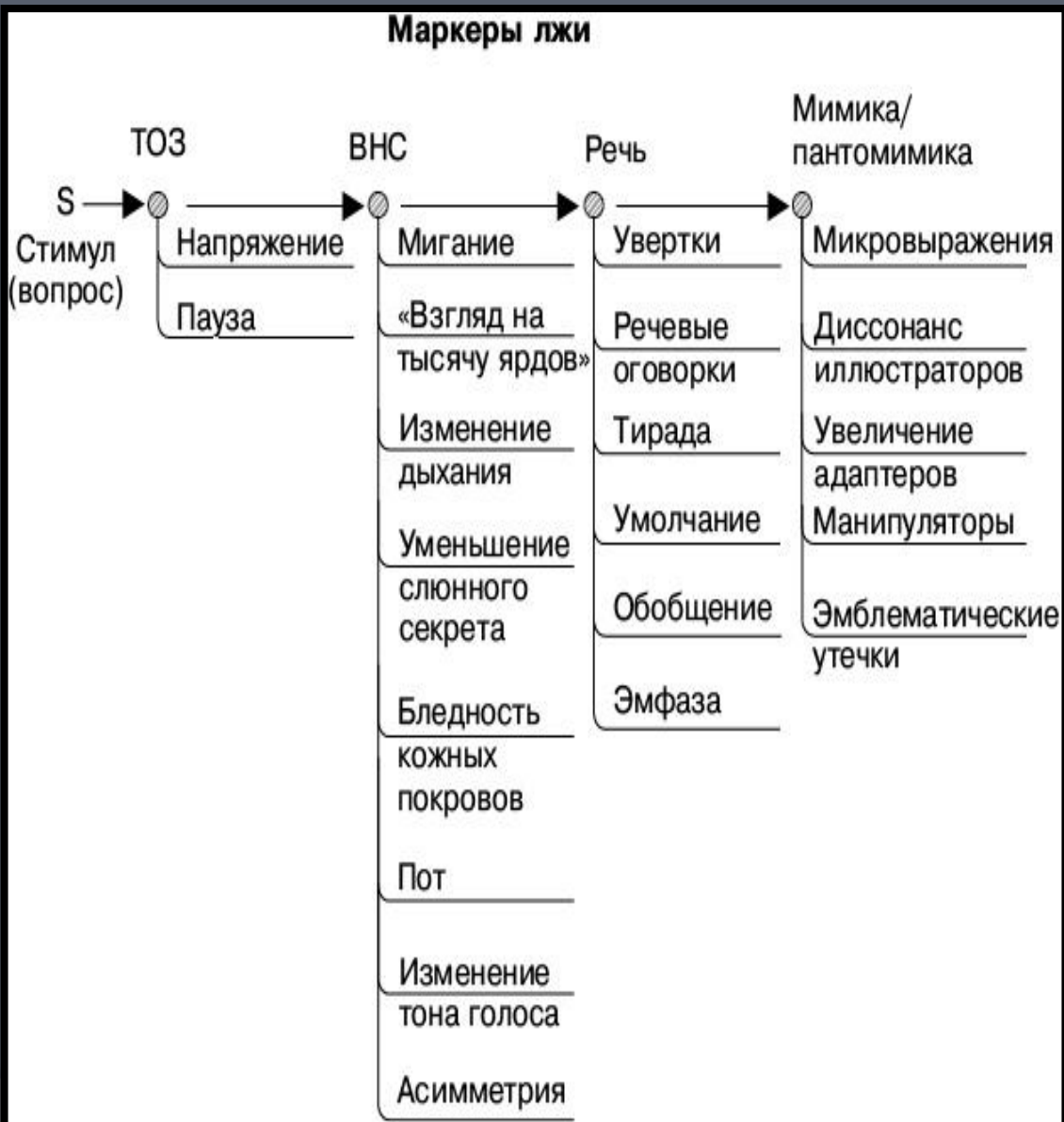
Спинной мозг

Симпатические ганглии

Маркери брехні:

- Ознаки ВНР – дуже інформативний маркер брехні. При проведенні бесіди верифікатору необхідно звертати увагу на такі ознаки, як зміна дихання при торканні значущих тем, моргання та сигнали відключення, блідість шкірних покривів, зміна голосових модуляцій і темпу мови та все те, що може видавати брехуна, оскільки, як говорилося вище, керувати вегетативною нервовою системою

Маркеры лжи

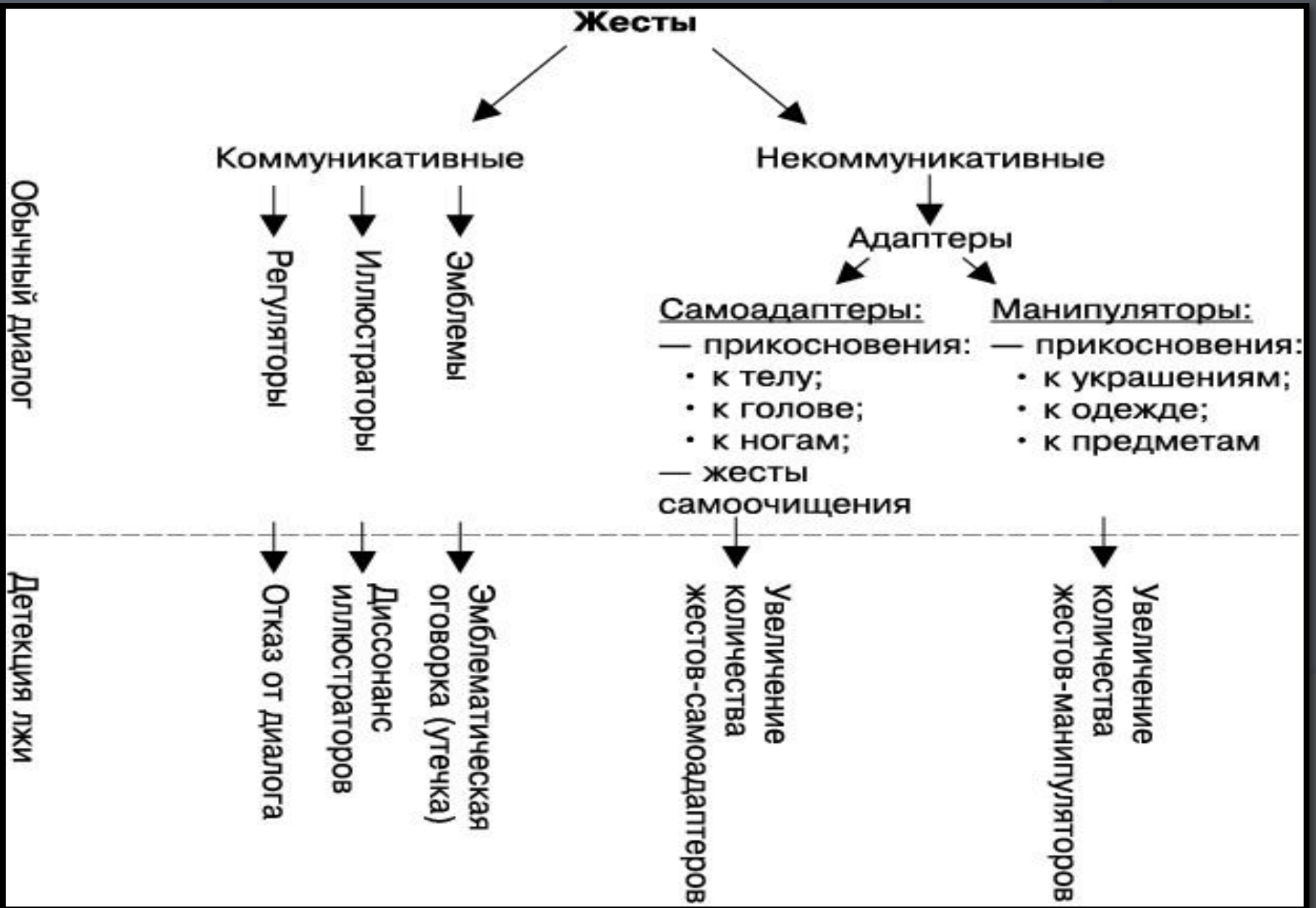

Жести:

1. **Комунікативні жести** – це жести, які супроводжують мову (ілюстратори, регулятори) чи самі є мовою (емблеми).

2. **Некомунікативні** – це жести, що дозволяють людині знайти у складній ситуації стресу спокій, звані жести-адаптери (самоадаптери і маніпулятори).
3. **Некомунікативні жести** – звані жести-адаптери. Жести-адаптери, як правило, пов'язані з дотиком до себе, свого тіла. Спостерігаючи за рівнем прояву жестів-адаптерів, можна судити про рівень стресу людини. Чим вищі жести-адаптери, тим вищий рівень стресу. Коли людина закриває руками обличчя, у різних контекстах ми з упевненістю можемо говорити про сором, ганьбу чи горе.

Розпізнавання брехні з міміки:

Печал

ь:

- **Ознаки фальші:** відсутність вірних ознак у районі чола.
- У смутку страждання переживаються приглушено, тобто спокійніше. Вкинути в смуток може будь-що, але найчастіше люди сумують за втратами. Це можуть бути втрати сприятливих можливостей, вигод, непередбачені обставини чи зневага інших людей.

Гнів:

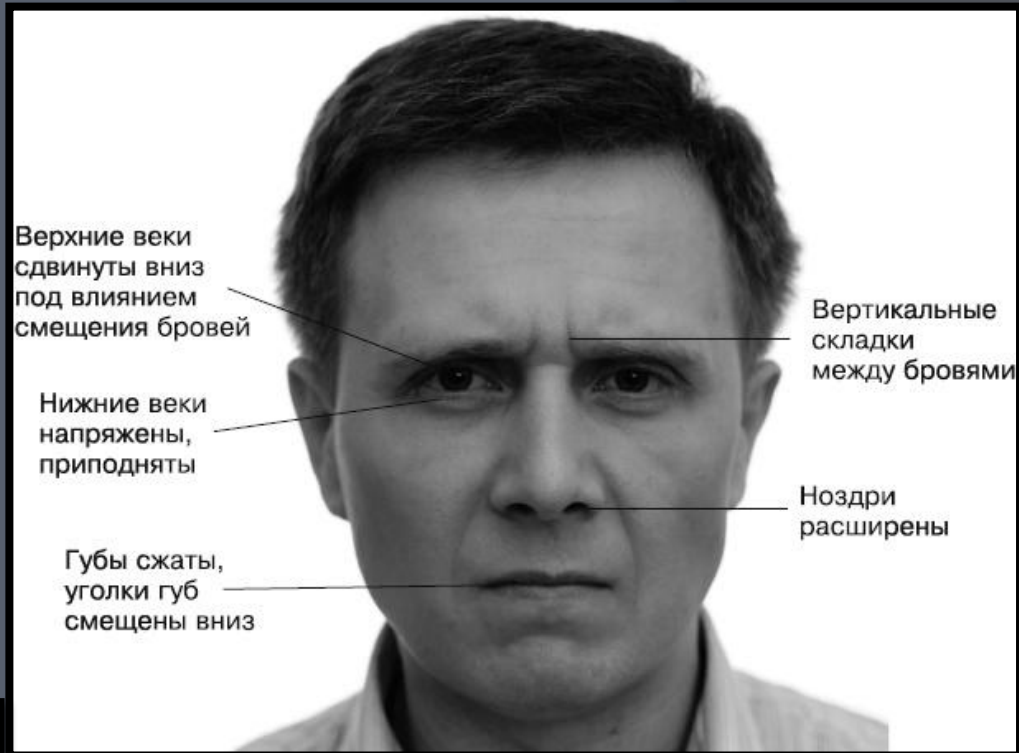
Верхние веки
сдвинуты вниз
под влиянием
смещения бровей

Нижние веки
напряжены,
приподняты

Губы сжаты,
уголки губ
смещены вниз

Вертикальные
складки
между бровями

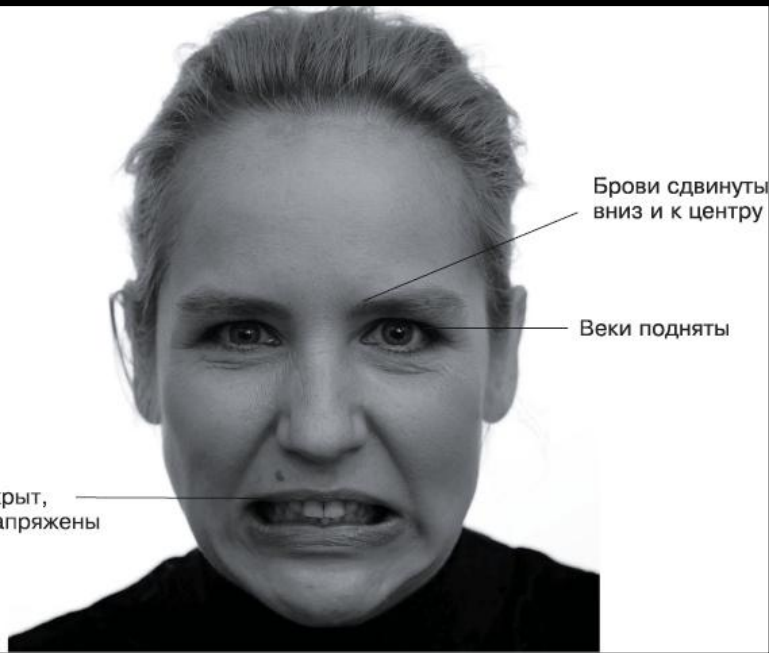
Ноздри
расширены

Брови сдвинуты
вниз и к центру

Веки подняты

Рот открыт,
губы напряжены

- **Різниці фальші:** відсутність рухів крил носа та відсутність горизонтальних зморшок на лобі.

- Дії, викликані гнівом, швидше за все, будуть спрямовані на видалення перешкод за допомогою фізичної та вербальної агресії.

Горизонтальные морщины: появление новых и углубление существующих

Брови подняты

Рот открыт, нет напряжения мышц

Веки подняты

Полоска склеры над радужной оболочкой

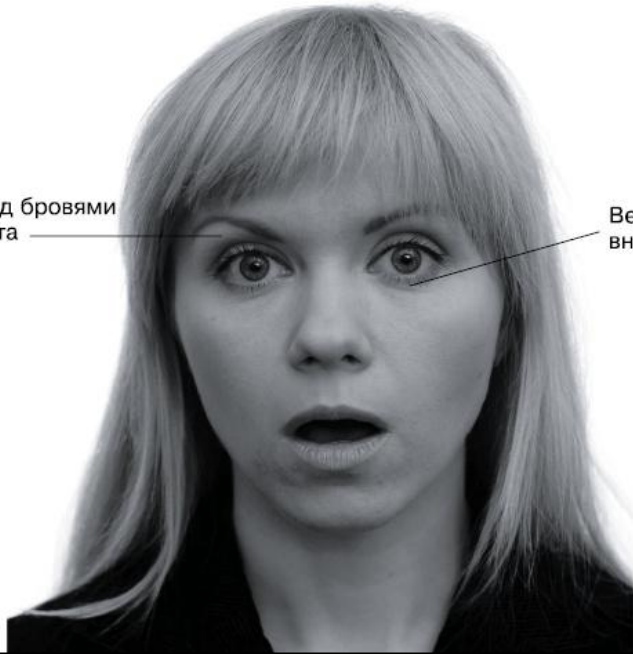
Вариант проявления эмоции с напряжением m. incisivi

Здивування

Я:

- Ознаки фальші: напруга в губах, губи зімкнуті або куточки відтягнуті назад.
- Здивування – найкоротша емоція.

Кожа под бровами растянута

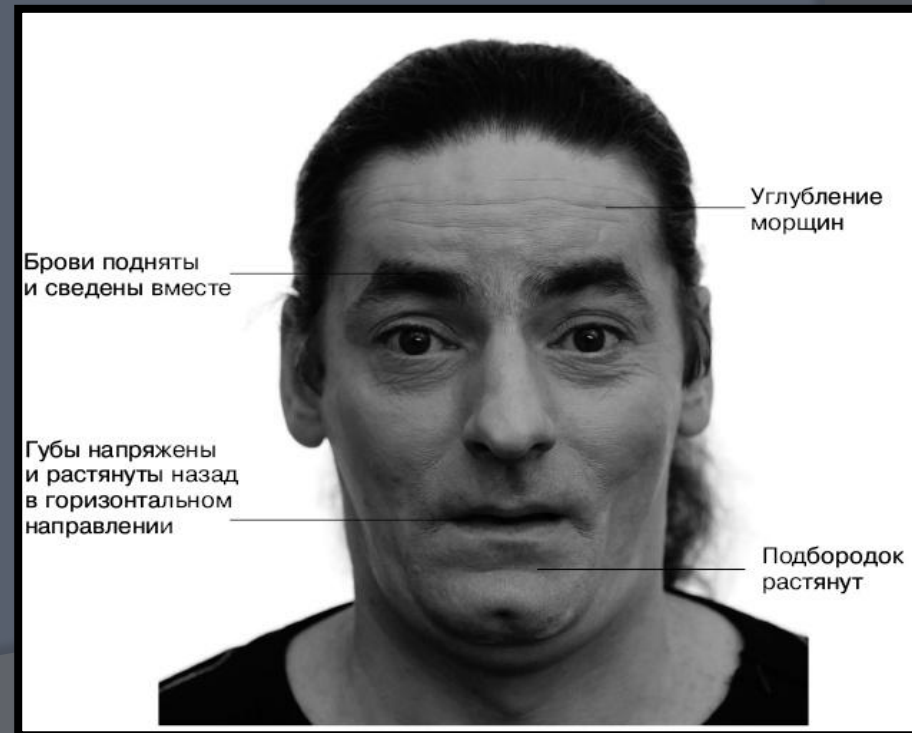
Веки сдвинуты вниз

- Люди боятся заподіяння будь-якої шкоди. Шкода може бути фізичною, моральною або тим і іншим одночасно. Фізична шкода може бути різною – від незначної до важкої, загрозливої для життя людини. Моральний - теж варіюється від незначного, як образ, до серйозних

Страх:

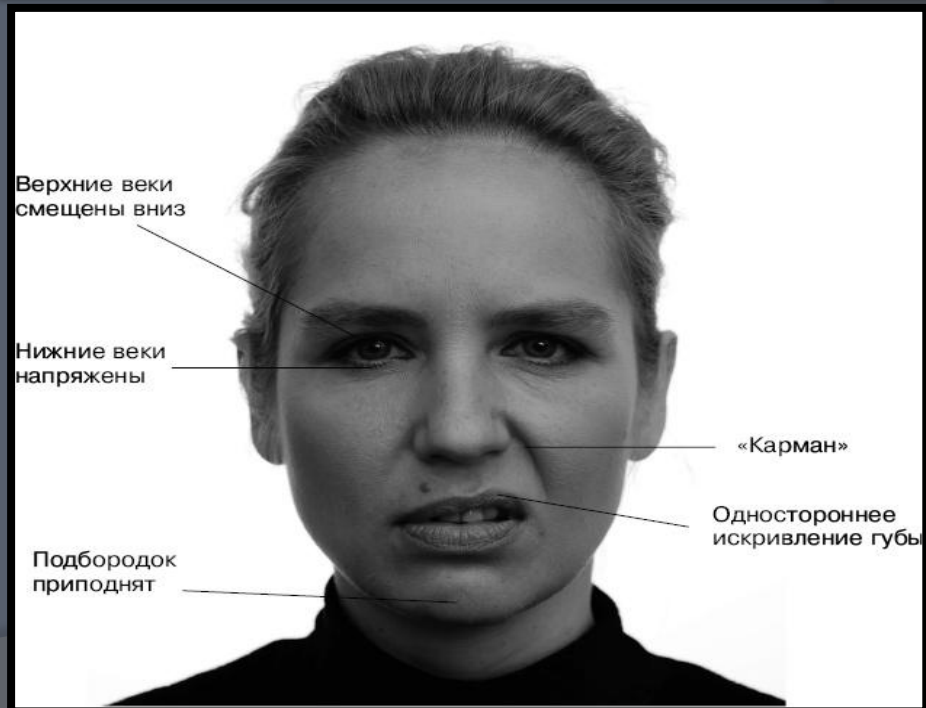
- **Ознаки фальші:** відсутність зморшок у районі чола.

Огида:

- Ознаки фальші: нижні повіки напружені, відсутність змін у диханні.
- Огида зазвичай має на увазі реакцію відштовхування та ухилення, метою якої є видалення об'єкта від індивіда або ухилення індивіда від контактів з об'єктом.
- Часто огиду використовують для маскуванню гніву, тому що в деяких суспільствах є табу на прояв гніву.

Нехтуванн

я:

- **Наслідки:** рольові взаємини.
- Зневага багато в чому споріднена огиді, але має і свої відмінності. Нехтування можна відчувати тільки до людей і до їх вчинків, але не до смаків, запахів або дотиків. Виявляючи у своїй неприязні до людей та їхніх вчинків елемент нехтування, ви відчуваєте по відношенню до них свою перевагу. Їхня поведінка огидна, але ви, відчуваючи до них зневагу, не обов'язково перериваєте

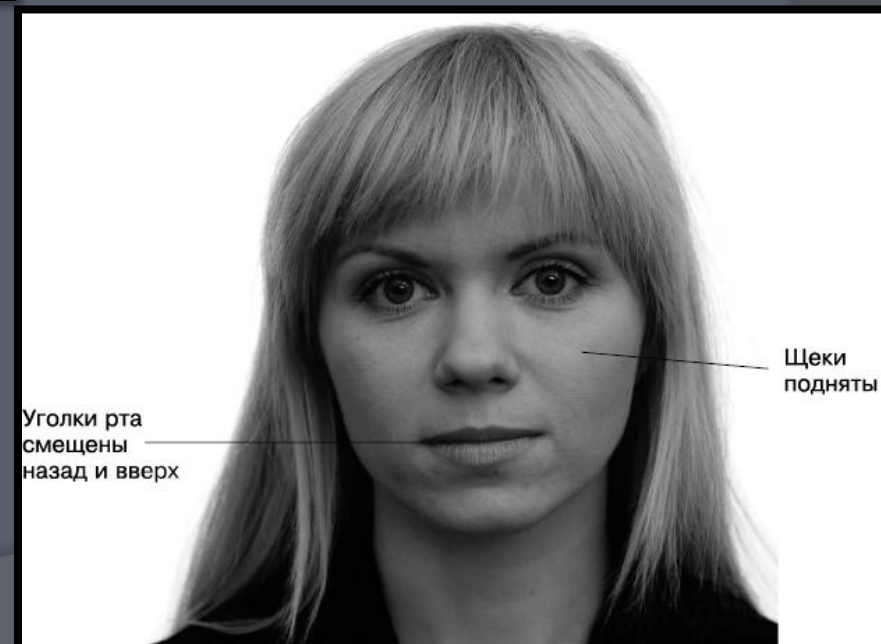

Одностороннее
напряжение
уголка рта
(может быть
слегка поднят)

Щастя:

- Ознаки фальші: напруга м'язів довкола очей. Рух/напруга брів. Напруга вилиць і м'язів нижньої щелепи.
- Радість – це емоція, яку хочуть відчувати більшість людей. Людям подобається бути радісним, оскільки це позитивна емоція.

Критеріи причетності:

Критерии причастности
Спирица Е. В.

Основные
(-3; если все,
то -6)

- диссоциация;
- дыхание;
- увертки;
- утечки

Дополнительные
(-2)

- ТОЗ;
- ВНС;
- «Стой», «Беги»,
«Бей» по любому
каналу

Вспомогательные
(-1)

- лицо;
- жесты

Основні психотипи:

1. Істероїдний психотип.
2. Епілептоїдний психотип.
3. Параноїди, або параноїли.
4. Шизоїди: шизоїдний психотип.
5. Гіпертим: гіпертимний психотип.
6. Емотив: емотивний психотип.
7. Астенік: тривожно-недовірливий психотип.
8. Іпохондрик: депресивно-сумний психотип.

Стратегії брехні:

Основні види опитувальних розмов:

- У **явній опитувальній бесіді** верифікатор сам проводить інтерв'ю, ставить запитання, інтерпретує дані і, якщо необхідно, отримує визнання.
- При **неявній (прихованої) опитувальній розмові** верифікатор виступає як спостерігач, він не має права вести діалог, ставити питання.
- **Неявна (легендована) опитувальна бесіда** застосовується тоді, коли ініціатор дослідження хоче з якихось причин розкривати, що він проводить розслідування.
- **Групова бесіда опитувань** використовується в тому випадку, якщо необхідно швидко опитати групу чисельністю 15–20 осіб і більше.

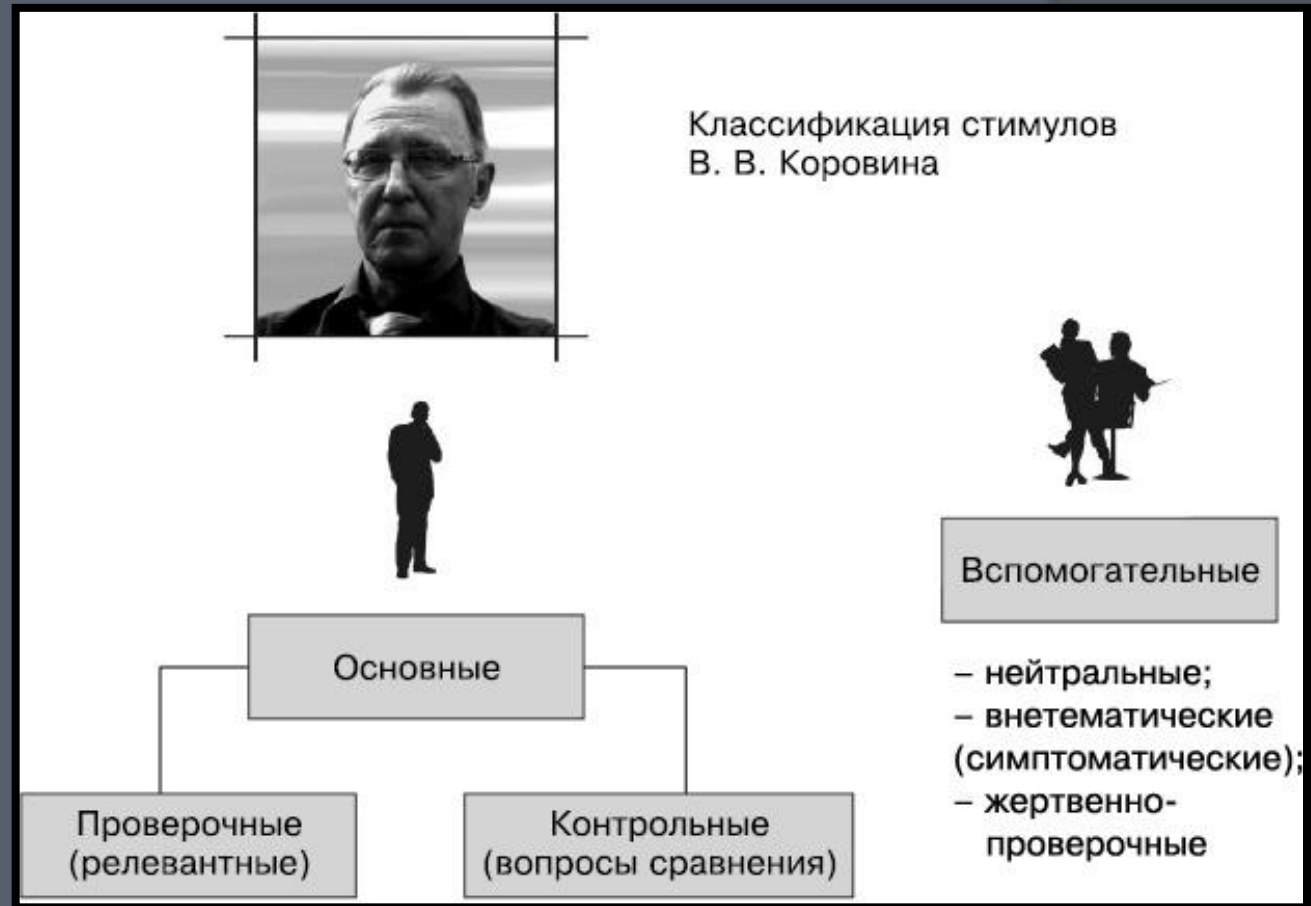
Три основні питання, які ми задаємо опитуваній особі:

1. Нейтральні питання;
2. Контрольні питання;
3. Перевірочні питання.

1. Нейтральні питання Основне завдання нейтральних питань на першому етапі – оцінка адекватності реагування опитуваної особи. Вони допомагають визначати, наскільки осудна на момент перевірки опитувана особа, особливо на початковому етапі взаємодії. Ці питання також необхідні як питання, що знімають наслідки реакції від контрольних або перевірочних питань, що дозволяють верифікатору відстежити фази розслаблення та напруги у опитуваної особи та повернути її у вихідний стан її психологічної норми (тобто на базову лінію поведінки).

2. **Контрольне питання.** Контрольне питання називається контрольним в силу не своєї змістовності та смислової частини, а того, як це питання подає верифікатор. Вважається, що правду говорити легко та приємно. Це не так. Правду говорити легко і приємно, коли ти говориш про якісь позитивні свої вчинки та поведінку, про свої явні, декларовані соціально прийнятні сторони особистості. А от коли питання стоїть про тіньовий бік особистості, про приховані соціальні моменти, іноді простіше збрехати.
3. **Перевірочним питання.** Перевірочними називають такі стимули, які безпосередньо пов'язуються з основним завданням дослідження і значущість або незначність яких потрібно встановити. Інакше кажучи, це питання, які дозволяють визначити причетність чи непричетність людини до події, що розслідується.

Стимул:

Стимул - зовнішнє цілеспрямоване вплив на організм, що викликало його реакцію у відповідь. В основному як стимули в безінструментальній детекції брехні застосовуються питання, що викликають відповідні реакції.

Основні моделі здобуття визнання:

1. Пряме звинувачення;
2. Вираження співчуття опитуваній особі;
3. Ослаблення почуття провини опитуваної особи;
4. Пропозиція моральної мотивації опитуваному;
5. Отримання визнання через звинувачення інших;
6. Стимуляції гордості опитуваного;
7. Отримання визнання щодо другорядної деталі;
8. Асоціювання;
9. Загроза покарання, перебільшення серйозності наслідків;

Структурована опитувальна бесіда:

Перший етап. Вступний

- Знайомство, створення зони довіри, встановлення неявних правил лідерства верифікатора, формування рамок безпеки для опитуваної особи - це завдання, які верифікатор вирішує на даному етапі. Одне з найголовніших завдань - це створення зони довіри та безпеки.

Другий етап. Дослідницький.

- Говорячи дуже спрощено, якщо ви заспокоїли людину, показали, що дослідження для опитуваної особи безпечне, то, як правило, непричетна людина реагує однаково спокійно і на нейтральні теми, і на ті, що стосуються події, що розслідується. Причетна людина легко говорить на нейтральні теми, та її напруга зростає при відповідях перевіірочні питання.

Третій етап. Бойова частина опитувальної бесіди.

- Основний етап складається з питань, сформульованих за певними правилами і задаються опитуваній особі у встановленій послідовності.

Четвертий етап. Утилізація чи отримання визнання.

- Основне його завдання – утилізувати всі негативні чи складні моменти, які могли виникнути під час комунікації, та згладити можливі негативні наслідки подальших подій. Після закінчення всіх необхідних процедур ми говоримо опитуваній особі приблизно так: «У житті буває всяке, і добре і погане, але все рано чи пізно забудеться і залишиться тільки хороше». Фрази можуть бути будь-які, але зміст їх має зберегтися.

Номер вопроса	Содержание вопроса
1–5	Информация о расследуемом событии
6–11	О причинах и участниках расследуемого события
12–16	О личном участии в расследуемом событии
17–20	Об отношении к лицу, совершившему расследуемое событие
21	Переход к инструментальному этапу исследования

Аналіз оцінки поведінкових реакцій особи:

	ТОЗ	ВНС	Речь	Тело (мимика/пантомимика)	ИОО
S (Стимул)					Асимметрия
	Пауза	Дыхание	Опущение, обобщение, искажение	Утечки	Диссонанс иллюстраторов
	Напряжение лица	Слюноотделение	Оговорки	Лицом	Адаптеры
	Замирание	Частота сглатывания, дескрипторы	Смена МП	Микровыражения	Жесты самоочищения
		Кожные покровы	ОВУ	Телом	
		Побледнение		Эмблематические оговорки	
		Глаза		Синестезии	
		Проверка — поверил?			
		Голосовые модуляции			
		Понижение, покашливание, дает «петуха»			

Анализ невербального поведения

Основные критерии: утечки

ОВУ Словами Лицом Телом Синестезии

Дополнительные (второстепенные критерии)

ТОЗ ВНС Асимметрия Диссонанс иллюстраторов Адаптеры Жесты самоочищения

Висновки:

Отже, брехня оточує нас з усіх боків. Більше 20 років вивчаючи нечесність і нечесних людей, шахраїв, маніяків та інших злочинців, я мимоволі дійшов висновку, що брехня та обман призводять до дуже негативних наслідків. Навіть маленька брехня відбивається на нашому організмі. Як ми з вами вже знаємо, в момент брехні кров отруюється адреналіном, організм у стресі, а значить, зношується і швидше старіє. І як не парадоксально це звучить, правда і спокій – це шлях до довголіття та щастя.

Визнання власних недоліків може стати також важливим кроком на шляху до прийняття самих себе, а звідси і до створення якіснішого суспільства та керуючих ним установ.

Як тільки ми станемо краще розуміти причини брехні та обману, нам легше буде шукати шляхи контролю власної поведінки, а отже, покращення якості життя. У цьому полягає одна з найважливіших цілей соціальної психології, до якої належить психологія брехні. І я впевнений, що найближчими роками завдяки розвитку цього напряму науки життя радикальн

Бланк структурированной опросной беседы

Задача		
Постановщик задачи		____. ____ . 2015

Опрашиваемый (-ая)	
Дата и место рождения	
Проживает	
Место работы, должность	

Медична інформація:

«Как в целом вы оцениваете свое здоровье?»	
«Какое самое серьезное заболевание перенесли в своей жизни?»	
«Находитесь ли вы под наблюдением врача в данное время?»	
«Принимаете ли какие-либо лекарственные препараты в данное время?»	
«Испытываете ли вы боль или дискомфорт в данное время?»	
«За последние 24 часа вы употребляли алкоголь или запрещенные препараты?»	
«Сколько часов вы спали прошлой ночью? Как крепко?»	

Дослідницька інформація:

«Назовите три ваших положительных качества»	
«Назовите три ваших отрицательных качества»	
«Что вы испытываете, когда лжете?»	
«Что с вами происходит, когда вы лжете?»	
«Вы себя считаете успешным лжецом? (В каких ситуациях вы лжете?)»	

Дополнительная информация	
---------------------------	--

Исследовательская часть

баллов

Дякую за увагу!